

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/143/2005

CZYM DZIŚ JEST DLA POLAKÓW „SOLIDARNOŚĆ” LAT 1980 - 81?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2005

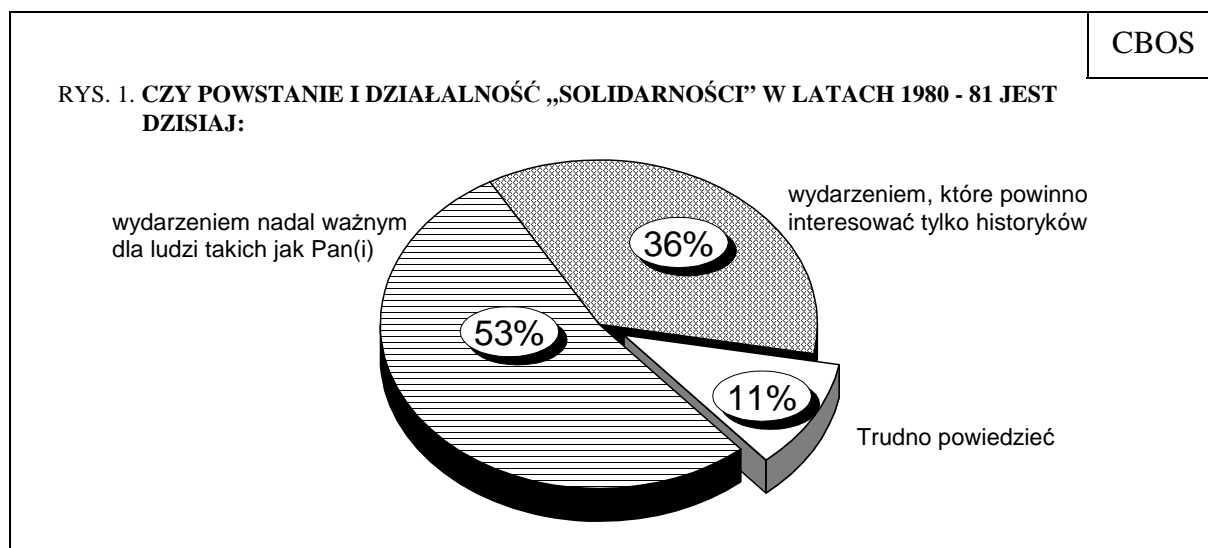
PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

Trwają obchody upamiętniające 25. rocznicę strajków sierpniowych, w wyniku których narodziła się „Solidarność”. Zdaniem większości ankietowanych, było to wydarzenie przełomowe, o historycznym znaczeniu dla kraju¹. A czym to wydarzenie jest dla Polaków dzisiaj? Czy jest ono traktowane tylko w wymiarze historycznym czy też osobistym - jako nadal ważne dla zwykłych ludzi?

W sierpniowym sondażu², pytając między innymi o ocenę działalności „Solidarności” w latach 1980 - 81 oraz postrzeganie znaczenia tamtych wydarzeń dla Polski, innych krajów naszego regionu i świata, zapytaliśmy także, czym są dla badanych tamte wydarzenia dzisiaj i z czym przede wszystkim kojarzy się im „Solidarność”.

¹ Patrz komunikat CBOS „Dwadzieścia pięć lat po Sierpniu”, sierpień 2005.

² Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (183) przeprowadzony w dniach 5 - 8 sierpnia 2005 roku na liczącej 949 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

Określanie wydarzeń lat 1980 - 81 już tylko jako historii jest na ogół mało zróżnicowane przez czynniki społeczne i demograficzne. Pewne zróżnicowania można zauważyć w częstotliwości uznawania ich za wydarzenia nadal ważne (lub też braku zdania na ten temat). Wydarzenia te są określane wyraźnie rzadziej jako interesujące tylko historyków, a znacznie częściej jako nadal ważne dla ludzi takich jak oni przez badanych z wykształceniem wyższym. Warto zwrócić uwagę, że także ponad połowa młodzieży, urodzonej już po roku 1980, uważa powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980 - 81 za wydarzenia ważne także dla siebie (patrz tabele aneksowe).

Bardzo charakterystyczny jest natomiast związek stanowiska w tej sprawie z poglądami politycznymi określanymi na linii „lewica - prawica”. Osoby o przekonaniach prawicowych trzykrotnie częściej uważają wydarzenia lat 1980 - 81 za ważne dla zwykłych ludzi niż za wydarzenia już tylko historyczne. Im bardziej na lewo, tym częstsze opinie, że „Solidarność” lat 1980 - 81 należy do historii. Wśród respondentów o poglądach lewicowych opinia, że wydarzenia tych lat należy zostawić historykom, pojawia się nawet nieco częściej niż opinia przeciwna.

Tabela 1

Poglądy polityczne respondentów	Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980 - 81 jest dzisiaj wydarzeniem:		
	które powinno interesować tylko historyków	nadal ważnym dla ludzi takich jak Pan(i)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Lewicowe	49	46	5
Centrowe	35	59	6
Prawicowe	24	73	3
Nieokreślone	41	33	26

Pogląd, że wydarzenia lat 1980 - 81 są już historią, równie często jak badani o poglądach lewicowych wyrażają ci, którzy w owym czasie należeli do związków określanych wtedy jako „branżowe”. Wśród nich jeszcze bardziej przeważa dziś pogląd, że działalność „Solidarności” w latach 1980 - 81 powinna interesować tylko historyków. Jednak takiego zdania jest także co trzeci członek „Solidarności” z tego okresu.

Tabela 2

Przynależność związkowa respondentów 12 grudnia 1981 roku	Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980 - 81 jest dzisiaj wydarzeniem:		
	które powinno interesować tylko historyków	nadal ważnym dla ludzi takich jak Pan(i)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
NSZZ „Solidarność”*	32	66	2
Związki branżowe**	49	41	10
Nienależący do żadnego z nich	38	46	16
Nie dotyczy***	32	58	10

* W tym NSZZ „Solidarność” RI oraz NZS ** W tym Krajowy Związek Kółek i Organizacji Rolniczych *** Byli za młodzi lub urodzeni później

Jeśli weźmiemy pod uwagę dzisiejsze sympatie polityczne, to okazuje się, że wśród zwolenników SLD przeważa, i to zdecydowanie, opinia iż okres 1980 - 81 to już tylko historia. Pogląd taki licznie reprezentują też elektoraty LPR i Samoobrony. Natomiast najwięcej osób twierdzących, że wydarzenia tych lat są nadal ważne dla ludzi im podobnych, jest wśród sympatyków PO.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty	Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980 - 81 jest dzisiaj wydarzeniem:		
	które powinno interesować tylko historyków	nadal ważnym dla ludzi takich jak Pan(i)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	21	78	1
PiS	21	73	6
PSL	29	64	7
LPR	41	59	0
Samoobrona	40	49	11
SLD	58	38	4
Niezdecydowani	34	50	16
Niezamierzający głosować	40	44	16

Z CZYM KOJARZY SIĘ „SOLIDARNOŚĆ”?

Niezależnie od tego, czy Polacy traktują wydarzenia lat 1980 - 81 już tylko jako historię czy też jako coś nadal dla nich ważnego w szerokim rozumieniu tego słowa, miejsce, jakie zajmują te wydarzenia w zbiorowej pamięci, określa to, czym dla nich jest i z czym się dziś kojarzy „Solidarność”?

Pytanie o skojarzenia z „Solidarnością” miało charakter otwarty, czyli badani nie korzystali z gotowego zestawu odpowiedzi, lecz sami je formułowali. Były one bardzo różnorodne. Można je zawrzeć w szesnastu kategoriach.

	CBOS
Czym jest dla Pana(i), z czym przede wszystkim kojarzy się Panu(i) „Solidarność”?	
Zmiana ustroju, obalenie komunizmu	26%
Wolność, demokracja, niepodległość	20%
Lech Wałęsa	20%
Konkretne wydarzenia: strajki, Porozumienia Sierpniowe, stan wojenny itp.	14%
Współdziałanie, jedność Polaków	9%
Wartości: sprawiedliwość, prawda, godność itp.	7%
Związek zawodowy	6%
Ruch społeczny lub polityczny, ugrupowanie polityczne	6%
Walka o poprawę warunków życia	5%
Rozczarowanie, niespełnione oczekiwania	3%
Walka o władzę, własne interesy, prywatna, cwaniactwo	2%
Bieda, bezrobocie	2%
Zniszczenie gospodarki, wyprzedaż gospodarki narodowej itp.	1%
Inne, bardzo zróżnicowane wypowiedzi o wydźwięku pozytywnym*	7%
Inne wypowiedzi negatywne	3%
Wypowiedzi ambiwalentne, niejasne	2%
Trudno powiedzieć	11%

* W tym „inne postacie przywódców” - 1% i „religijność” - 1%

Odsetki nie sumują się do 100, gdyż wiele wypowiedzi zawierało elementy należące do więcej niż jednej kategorii

Uwagi na temat powyższego zestawienia należy zacząć od tego, że co dziewiąty Polak nie ma żadnych skojarzeń z „Solidarnością”.

Dziś „Solidarność” bardzo rzadko kojarzona jest tylko ze związkiem zawodowym. Skojarzenia badanych dotyczą przede wszystkim zmiany ustroju i tego, co ona przyniosła: demokracji, wolności i niepodległości, wiążą się też z przywódcą tego ruchu - Lechem Wałęsą. W wypowiedziach respondentów pojawiają się także, choć już rzadziej, odniesienia do konkretnych wydarzeń tego okresu, jak strajk gdański i Porozumienia Sierpniowe z jednej strony, a stan wojenny - z drugiej, czy też ruch strajkowy ogólnie i manifestacje uliczne. Na dalszy plan zeszyły natomiast tak istotne elementy jak wartości bardzo wyraźnie artykułowane przez ten ruch, ale też niebłaha przecież sprawa walki o poprawę warunków życia.

Bardzo rzadko pojawiają się skojarzenia negatywne związane z konsekwencjami przemian: bezrobocie, bieda czy - ogólniej - niespełnione oczekiwania.

Warto też zwrócić uwagę, że Lecha Wałęsę ponad dwukrotnie częściej kojarzą z „Solidarnością” ludzie młodzi niż ci, którzy te czasy pamiętają (patrz tabele aneksowe).

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980 - 81 jest dzisiaj: 1 - wydarzeniem, które powinno interesować tylko historyków; 2 - wydarzeniem nadal ważnym dla ludzi takich jak Pan(i)

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	53	11	949
Płeć				
Mężczyźni	37	56	7	450
Kobiety	34	51	15	499
Wiek				
18-24 lat	31	54	15	147
25-34	31	61	8	169
35-44	34	60	6	158
45-54	33	58	8	181
55-64	49	44	6	130
65 lat i więcej	37	40	23	164
Miejsce zamieszkania				
Wieś	36	47	17	354
Miasto do 20 tys.	42	49	9	114
20-100 tys.	35	55	10	187
101-500 tys.	30	63	7	183
501 tys.i więcej mieszk.	35	59	6	112
Wykształcenie				
Podstawowe	34	44	22	278
Zasadnicze zawodowe	38	53	9	243
Średnie	38	57	5	328
Wyższe	26	70	4	101
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	27	69	4	59
Prac.umysł.niż.szczebla	31	64	4	89
Pracownicy fiz.- umysł.	39	57	3	85
Robotnicy wykwalifikowani	38	53	9	77
Robotnicy niewykwalifik.	33	54	13	42
Rolnicy	34	53	13	50
Pracujący na własny rach.	53	47	0	28
Bierni zawodowo				
Renciści	37	42	22	106
Emeryci	42	43	15	191
Uczniowie i studenci	31	49	20	72
Bezrobotni	29	59	11	111
Gospodynie domowe i inni	27	71	2	39
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	35	60	5	117
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	41	51	8	79
sekt. pryw. poza rolnict.	34	61	5	187
prywatnym gosp. rolnym	40	50	10	63
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	38	53	9	122
301-500	36	50	14	146
501-900	36	52	12	213
901-1200	39	59	2	70
Powyżej 1200 zł	27	72	1	68
Ocena własnych war. mater.				
Złe	37	48	15	303
Średnie	37	53	10	409
Dobre	32	60	8	237
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	21	59	20	63
Raz w tygodniu	34	55	11	462
1-2 razy w miesiącu	41	49	10	154
Kilka razy w roku	39	49	12	165
W ogóle nie uczestniczy	39	53	8	105
Poglądy polityczne				
Lewica	49	46	5	129
Centrum	35	59	6	261
Prawica	24	73	3	273
Trudno powiedzieć	41	33	26	285

Tabela 2. Czym jest dla Pana(i), z czym przede wszystkim kojarzy się Panu(i) „Solidarność”?
 1 - Zmiana ustroju, obalenie komunizmu; 2 - Wolność, demokracja, niepodległość; 3 - Współdziałanie, jedność Polaków; 4 - Walka o poprawę warunków życia; 5 - Wartości: sprawiedliwość, prawda, godność itp.; 6 - Związek zawodowy; 7 - Ruch społeczny lub polityczny, ugrupowanie polityczne; 8 - Konkretnie wydarzenia: strajki, Porozumienia Sierpniowe, stan wojenny itp.; 9 - Lech Wałęsa

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	26	20	9	5	7	6	6	14	20
Płeć									
Mężczyźni	30	21	7	4	9	8	7	11	19
Kobiety	22	19	11	5	6	3	5	16	21
Wiek									
18-24 lat	20	16	11	4	5	6	4	16	30
25-34	30	23	9	3	5	4	7	16	30
35-44	25	26	9	4	7	7	5	19	21
45-54	31	20	10	5	8	7	7	13	13
55-64	23	16	11	7	11	6	2	16	13
65 lat i więcej	25	16	6	4	7	4	7	5	12
Miejsce zamieszkania									
Wieś	21	16	9	4	6	7	4	15	21
Miasto do 20 tys.	24	19	10	4	8	3	3	13	19
20-100 tys.	32	17	9	1	5	3	7	10	17
101-500 tys.	28	24	9	6	11	6	7	17	18
501 tys. i więcej mieszk.	30	29	10	10	5	7	6	15	22
Wykształcenie									
Podstawowe	18	14	9	3	6	4	4	10	15
Zasadnicze zawodowe	22	18	9	6	8	7	4	15	18
Średnie	30	22	9	6	7	6	6	15	24
Wyższe	45	31	11	3	6	6	9	17	23
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	53	37	15	2	13	8	10	11	13
Prac.umysł.niż.szczębla	39	23	7	5	9	9	7	15	27
Pracownicy fiz.- umysł.	21	13	10	5	6	1	6	20	26
Robotnicy wykwalifikowani	26	31	2	6	6	9	2	18	24
Robotnicy niewykwalifik.	15	10	11	2	3	14	8	9	7
Rolnicy	19	19	3	4	5	3	7	16	30
Pracujący na własny rach.	36	35	0	3	4	15	5	17	26
Bierni zawodowo									
Renciści	20	18	9	4	8	3	2	13	19
Emeryci	25	14	9	6	9	4	6	9	12
Uczniowie i studenci	20	23	15	2	5	7	8	15	36
Bezrobotni	27	15	14	3	3	4	4	14	12
Gospodynie domowe i inni	10	20	8	11	7	0	2	24	20
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	36	25	9	3	8	9	6	16	19
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	30	22	4	4	4	13	1	19	19
sekt. pryw. poza rolnict.	30	25	9	6	8	6	11	14	24
prywatnym gosp. rolnym	18	20	2	5	7	2	5	16	30
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	19	15	14	2	6	4	5	18	12
301-500	19	25	11	4	8	6	4	15	20
501-900	24	20	11	6	9	5	3	10	17
901-1200	34	27	5	4	12	4	4	16	19
Powyżej 1200 zł	50	26	7	5	7	13	7	19	26
Ocena własnych war. mater.									
Złe	18	19	11	5	7	7	5	13	17
Średnie	26	18	10	4	6	5	4	14	21
Dobre	35	24	6	5	8	6	9	14	22
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	23	17	11	6	11	2	2	8	18
Raz w tygodniu	26	19	10	4	7	5	6	13	19
1-2 razy w miesiącu	27	17	8	3	5	3	3	20	21
Kilka razy w roku	30	20	7	5	9	10	8	15	26
W ogóle nie uczestniczy	21	28	11	5	6	7	6	12	13
Poglądy polityczne									
Lewica	25	20	6	5	9	6	7	13	18
Centrum	30	19	9	6	5	5	5	19	24
Prawica	34	29	11	6	10	7	7	9	16
Trudno powiedzieć	15	11	10	2	5	4	4	14	21

(continued)

Tabela 2 (cd.). Czym przede wszystkim kojarzy się Panu(i) „Solidarność”?
 10 - Inne pozytywne; 11 - Rozczarowanie, niespełnione oczekiwania; 12 - Walka o władzę, własne interesy, prywatna, cwaniactwo; 13 - Zniszczenie gospodarki, wyprzedaż gospodarki narodowej itp.; 14 - Bieda, bezrobocie; 15 - Inne negatywne; 16 - Wypowiedzi ambiwalentne, niejasne; 17 - Trudno powiedzieć

(%)

	10	11	12	13	14	15	16	17	Liczba osób
Ogółem	7	3	2	1	2	3	2	11	938
Płeć									
Mężczyźni	6	2	3	2	1	3	2	7	444
Kobiety	8	3	2	1	3	3	2	14	493
Wiek									
18-24 lat	8	1	1	0	3	0	2	17	143
25-34	5	0	0	2	1	3	1	7	169
35-44	9	2	2	2	1	2	1	8	153
45-54	4	3	2	1	2	2	4	6	179
55-64	10	6	5	0	1	3	1	8	130
65 lat i więcej	8	3	3	3	3	6	2	19	163
Miejsce zamieszkania									
Wieś	5	4	2	2	2	3	2	16	353
Miasto do 20 tys.	8	4	4	2	2	1	3	8	112
20-100 tys.	7	2	1	1	2	4	1	11	183
101-500 tys.	10	1	2	0	2	2	3	4	183
501 tys. i więcej mieszk.	11	2	2	0	0	2	0	6	107
Wykształcenie									
Podstawowe	7	4	1	1	3	4	2	21	273
Zasadnicze zawodowe	6	3	4	2	2	3	3	8	240
Średnie	8	2	2	1	2	2	1	7	325
Wyższe	7	1	2	0	0	2	2	1	100
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	3	1	3	0	0	2	1	2	59
Prac. umysł. niż. szczebla	8	0	1	1	1	1	3	5	86
Pracownicy fiz.- umysł.	5	1	2	2	4	2	0	8	85
Robotnicy wykwalifikowani	8	5	1	0	1	3	3	5	75
Robotnicy niewykwalifik.	8	7	0	2	5	4	0	13	39
Rolnicy	6	2	3	8	0	3	0	12	50
Pracujący na własny rach.	9	0	0	0	3	0	6	0	28
Bierni zawodowo									
Rencisci	9	3	2	1	1	4	2	13	105
Emeryci	8	5	4	1	3	4	2	16	191
Uczniowie i studenci	8	0	1	0	0	0	0	9	69
Bezrobotni	6	3	2	1	3	3	2	14	111
Gospodynie domowe i inni	5	0	0	0	3	2	3	17	39
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	6	2	3	1	2	3	3	5	116
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	7	0	1	3	2	4	2	5	76
sekt. pryw. poza rolnict.	6	3	0	0	2	0	1	5	184
prywatnym gosp. rolnym	10	3	2	7	2	2	0	13	63
Dochody na jedną osobę									
Do 300 zł	6	4	3	1	3	5	2	13	122
301-500	8	3	1	0	2	2	3	9	145
501-900	7	2	4	1	2	3	0	11	208
901-1200	10	4	1	1	1	5	4	6	68
Powyżej 1200 zł	8	5	0	2	2	3	1	1	68
Ocena własnych war. mater.									
Złe	8	4	4	1	4	5	1	12	301
Średnie	6	2	2	2	1	2	1	11	404
Dobre	7	1	1	1	1	0	3	9	233
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	12	0	0	0	0	3	1	13	62
Raz w tygodniu	7	3	3	1	1	1	2	12	458
1-2 razy w miesiącu	8	4	1	2	2	3	3	7	152
Kilka razy w roku	5	1	2	1	3	4	3	9	163
W ogóle nie uczestniczy	8	3	3	2	4	7	1	10	102
Poglądy polityczne									
Lewica	6	4	4	3	5	6	3	4	127
Centrum	6	3	3	0	1	2	1	7	258
Prawica	9	1	1	1	1	1	1	4	271
Trudno powiedzieć	7	3	2	2	3	4	2	22	281